

EEN GEWAARSCHUWD MENS TELT VOOR TWEE

De kreeft is al jaren het symbool van kanker, en deze heremietkreeft heeft de eigenschap zich in het slakkenhuis van een ander dier schuil te houden waardoor je hem niet gemakkelijk kunt herkennen. Een ets van internist Jos van der Meer.

Van alle vormen van kanker is ongeveer 5 tot 10 procent erfelijk. Zeldzaam dus, en vaak niet als zodanig herkend. Heel spijtig, want mensen die erfelijk belast zijn hebben een hoge kans – soms 80 procent – om kanker te krijgen. Weten ze het op tijd dan kan de levensverwachting flink omhoog gaan. Afhankelijk van de soort kanker kunnen mensen preventieve maatregelen nemen en het ontstaan van kanker voorkomen. Maar pas als artsen én patiënten alert zijn op erfelijke kanker is de pakkans het grootst en kunnen patiënten er de vruchten van plukken.

NELLEKE DINNISSEN

Iemand met erfelijke kanker is al bij de geboorte behept met een fout in het DNA. 'Dat wil niet zeggen dat iedereen met zo'n fout kanker krijgt. Maar het risico op kanker is dan veel hoger', legt Nicoline Hoogerbrugge uit, die vorige week haar oratie hield als hoogleraar "Erfelijke kanker". Eigenlijk zou iedere arts bij de diagnose kanker zich moeten afvragen of het om een erfelijke vorm

gaat, meent Hoogerbrugge. 'Niet vreemd, want patiënten doen dat zelf ook. De eerste vraag die zij stellen is: waarom ik? Op onze afdeling Antropogenetica horen wij vaak: "Dokter, krijg ik kanker, want mijn moeder, zus of broer heeft het ook?" Hoogerbrugge wil dat de vraag of iemand erfelijke kanker heeft veel vaker wordt gesteld. Bij het herkennen van erfelijke kanker is het familie-verhaal erg belangrijk. Maar ook het ontstaan van kanker op ongebruikelijk jonge leeftijd kan een aanwijzing zijn. Bij jonge patiënten met darmkanker wordt in het Radboud direct na de operatie in het tumorweefsel een speciale test gedaan. 'Daaruit kunnen we aflezen of de patiënt een verhoogde kans heeft op een erfelijke vorm. Vervolgens kun je in een bloedtest definitief uitsluitel geven. En met eenzelfde bloedtest kun je onderzoeken of nog meer familieleden een verhoogd risico hebben. Ik vind dat wij de erfelijkheid van zoveel mogelijk andere soorten kanker moeten opsporen, want dan kun je binnen één familie zeggen: jij bent wel en jij bent niet erfelijk belast. Je neemt een stuk onzekerheid weg. En willen mensen het niet weten, dan is dat hun goed recht, maar je onthoudt ze in ieder geval niet van kennis waar ze hun voordeel mee kunnen doen. Een gewaarschuwd mens telt voor twee.'

Leeftijd

Leeftijd blijkt een goede graadmeter voor het opsporen van erfelijk kanker. De gemiddelde leeftijd van darmkanker is bijvoorbeeld zeventig. Ben je jonger dan vijftig en heb je darmkanker, dan moet je je afvragen of het niet erfelijk is. Voor alle vormen van kanker, zoals borst-, maag-, blaas- of nierkanker zijn

EEN GEWAARSCHUWD MENS TELT VOOR TWEE

gemiddelde leeftijden bekend. Zit je daar ver onder, dan wordt de verdenking van erfelijke kanker groter, evenals wanneer meerdere familieleden dezelfde vorm van kanker hebben (zie staatje hieronder). Overigens is nog niet voor alle genoemde tumoren een bloedtest mogelijk. Ook heeft Hoogerbrugge niet voor alle tumoren een berekening van gemiddelde leeftijden. 'Voor hersentumoren bijvoorbeeld niet, omdat we daar nog veel te weinig van weten. Ook niet voor long- en slokdarmkanker, omdat daar roken en/of drinken van invloed kunnen zijn. En over kinderkanker is nog weinig bekend, maar dit is wel een van onze speerpunten. Daar gaan we zeker nog meer onderzoek naar doen. We vermoeden dat ook 5 tot 10 procent van kinderen met kanker een erfelijke vorm heeft.'

Weten en voorkomen

Bij erfelijke darmkanker, het zogenoemde Lynchsyndroom, ondergaan veel mensen een tweejaarlijkse controle en behandeling om darmkanker te voorkomen. Bij andere vormen van erfelijke kanker, bijvoorbeeld maag- of eierstokkanker, is verwijdering van het orgaan zelf een optie. Bij weer andere vormen is met een intensieve controle de kanker vaak in een vroeg stadium op te sporen en te behandelen. Vrouwen met erfelijke borstkanker laten soms hun borsten preventief weghalen. Een heftige keuze. Willen mensen het allemaal wel weten? 'Mensen met erfelijke darmkanker zeggen stuk voor stuk ja, blijkt uit ons onderzoek. Ze zeggen zelfs: "Wat fijn dat ik het nu zeker weet, ik vroeg me het al langer af." Ook mensen die dezelfde kanker voor een tweede keer krijgen hebben een hogere kans dat het erfelijk is.'

Hoogerbrugge merkt op dat de ene patiënt beter kan inschatten wat de gevolgen zijn van "het weten" dan de andere patiënt. 'We hebben op onze afdeling maatschappelijk werkenden die mensen daarin begeleiden.'

'Eigenlijk zou iedere arts bij de diagnose kanker zich moeten afvragen of het om een erfelijke vorm gaat.'

Foto: Frank Muller

Ketenzorg

Hoogerbrugge is blij dat zij als hoogleraar de vlag mag hijsen om erfelijke kanker vroegtijdig te herkennen, te diagnosticeren en ervoor te zorgen dat mensen preventieve maatregelen kunnen treffen. 'Dat is fantastisch, maar ik kan dat niet alleen. Deze operatie heeft alleen maar kans van slagen als dit in multidisciplinair verband gebeurt. Hiervoor is een zogenaamde tumorketen opgericht. Ook de Raad van Bestuur heeft ketenzorg hoog in het vaandel en steunt het aanstellen van keteneigenaren, die over de grenzen van afdelingen de kwaliteit van zorg blijven verbeteren. Ik ben recent benoemd tot keteneigenaar van erfelijke kanker. Vroegtijdig opsporen van erfelijke vormen van kanker moet routine worden en helemaal ingebed raken in de behandeling.'

ND

Op de website van www.umcn.nl/verwijspt vindt u de nieuwe verwijskaart voor erfelijkheidsadvies bij een patient met kanker.

DIAGNOSE	In deze familie			
	1 patiënt diagnose leeftijd onder	2 patiënten 1e of 2e graad leeftijd van deze onder	3 patiënten 1e of 2e graad leeftijden van dezen	1 patiënt ongeacht leeftijd en 1e graad familielid met andere kanker
Alveeslierkanker	45	70	Ongeacht leeftijd	Melanoom ongeacht lft.
Baarmoederkanker	50	60	Ongeacht leeftijd	Dikke darmkanker < 70
Blaaskanker	50	70	Ongeacht leeftijd	
Borstkanker	40	50	Tenminste 1 < 50	Eierstokkanker < 60
Borstkanker bilater.	50	Ongeacht leeftijd	Ongeacht leeftijd	Eierstokkanker < 60
Dikke darmkanker	50	60	Alle 3 < 70	Baarmoederkanker < 70
Dunne darmkanker	50	Ongeacht leeftijd	Ongeacht leeftijd	
Eierstokkanker	55	Ongeacht leeftijd	Ongeacht leeftijd	Borstkanker < 50
Longkanker (mits niet-rokend)	50	70	Ongeacht leeftijd	
Maagkanker	40	60	Ongeacht leeftijd	Darmkanker < 60
Melanoom huid	30	60	Ongeacht leeftijd	Alveesca. ongeacht leeftijd
Multipl. melanomen	60	Ongeacht leeftijd	Ongeacht leeftijd	Alveesca. ongeacht leeftijd
Nierkanker	45	70	Ongeacht leeftijd	
Prostaatkanker	40	55	Ongeacht leeftijd	Borstkanker < 50
Schildklierkanker	25	Ongeacht leeftijd	Ongeacht leeftijd	Alveesca. ongeacht leeftijd
≥ 10 adenomen	70			